

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa (RP 121/2017 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande och till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av

- arbetslivs- och jämställdhetsutskottet AjUU 9/2017 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- äldre regeringssekreterare Timo Meling, arbets- och näringsministeriet
- konsultativ tjänsteman Kirsi Päivänsalo, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Antti Ristimäki, Folkpensionsanstalten
- chef för sysselsättningsfrågor Pirjo Väänänen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- juridisk ombudsman Albert Mäkelä, Företagarna i Finland rf
- jurist Samppa Koskela, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf
- verksamhetsledare Jukka Haapakoski, Työttömien Keskusjärjestö ry.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Finlands Kommunförbund
- Akava ry
- Finlands näringsliv rf
- Finlands Journalistförbund rf
- Arbetslöshetskassornas Samorganisation rf.

Betänkande ShUB 10/2017 rd

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det ändringar i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Syftet med propositionen är att sporra arbetslösa att inleda företagsverksamhet genom att det under de fyra första månaderna från inledandet av verksamheten inte bedöms om företagsverksamheten utgör heltidssysselsättning eller bisyssla. Under den tiden får den arbetssökande arbetslöshetsförmåner trots företagsverksamheten. Om den arbetssökande får inkomst från företagsverksamheten beaktas inkomsten i beloppet av utbetald arbetslöshetsförmån.

Den regionala rörligheten bland arbetslösa stöds genom att rörlighetsunderstöd även betalas för deltidsarbete där den genomsnittliga arbetstiden understiger 18 timmar i veckan. Dessutom kan, när övriga förutsättningar uppfylls, rörlighetsunderstöd betalas om inledandet av arbete förutsätter deltagande i arbetsrelaterad utbildning. Rörlighetsunderstödet kan betalas förhöjt bland annat på grundval av försörjningsplikt och särskilt långa arbetsresor.

I lagen görs dessutom ändringar som beror på ändringar i lagstiftningen om yrkesutbildning och studiestöd.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2018 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2018.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utkomstskydd för arbetslösa och inledande av företagsverksamhet

Syftet med de föreslagna ändringarna i lagen om utkomstskydd för arbetslösa är att motivera arbetslösa arbetssökande att starta företag och att söka jobb på längre avstånd från hemmet. Om en arbetslös arbetssökande startar företagsverksamhet ska ingen bedömning av hur bindande verksamheten är, alltså om den utgör heltidssysselsättning eller bisyssla, göras under de fyra första månaderna från det att verksamheten inleds. Ingen bedömning ska heller göras om den arbetslösa arbetssökande blir sysselsatt i eget arbete. Under den nämnda tiden ska den arbetssökande få arbetslöshetsförmåner trots företagsverksamheten. Om den arbetssökande får inkomst från företagsverksamheten, beaktas den inkomst som överstiger det skyddade beloppet av utkomstskyddet för arbetslösa i beloppet av utbetald arbetslöshetsförmån. Under tiden för företagsverksamheten ska den som får arbetslöshetsförmån dock söka heltidsarbete. Företagsverksamheten är inte någon giltig orsak att vägra ta emot ett erbjudet arbete eller vägra delta i sysselsättningsfrämjande service.

Social- och hälsovårdsutskottet välkomnar reformen. Risker att bli utan försörjning är stora för dem som håller på att starta företag. Reformen sänker tröskeln att bli företagare, eftersom arbetslöshetsförmånen säkrar försörjningen och det inte finns någon risk att genast gå miste om den. Om företagsverksamheten eller sysselsättningen i eget arbete leder till att arbetslösheten upphör,

Betänkande ShUB 10/2017 rd

kommer också de kostnader som arbetslösheten orsakar de offentliga finanserna att minska trots att reformen till en början kommer att orsaka ökade utgifter för arbetslösheten.

Bedömningen av om den arbetslösas företagsverksamhet utgör bisyssla eller heltidssysselsättning ska göras efter fyra månader på samma sätt som i nuläget. Om företagsverksamheten fortfarande utgör bisyssla kan utbetalningen av arbetslöshetsförmånen fortsätta. Utskottet påpekar att det då vanligtvis är lika svårt att bedöma hur bindande företagsverksamheten är som i början av företagsverksamheten. När reformen genomförs är det angeläget att försöka hitta enhetliga principer för att avgöra frågan, så att företagsverksamheten kan bedömas så samordnat som möjligt i olika situationer och vid olika arbetslöshetskassor.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår att prövningen av om företagsverksamheten utgör heltidssysselsättning eller bisyssla slopas också i de fall där företagsverksamheten har inletts under uppsägningstiden när arbetet håller på att ta slut av ekonomiska och produktionsmässiga skäl och i de fall där verksamheten startat under en anställning och arbetet tar slut till följd av att anställningen är tidsbegränsad. Social- och hälsovårdsutskottet påpekar att förslaget kräver beredskap för att utgifterna för utkomstskyddet för arbetslösa ökar med uppskattningsvis 28—32 miljoner euro, varav statens andel i så fall blir ungefär 17 miljoner euro. Dessutom föreslår arbetslivs- och jämställdhetsutskottet att social- och hälsovårdsutskottet breddar tillämpningen av bestämmelsen så att den också omfattar arbetslösa familjemedlemmar som blir delägande företagare i ett aktivt familjeföretag. Social- och hälsovårdsutskottet förordar inte det här förslaget, eftersom företag som använder den arbetslösas arbetsinsats utan kostnader för företaget då får en grundlös förmån. Utskottet ser det som motiverat att följa hur den aktuella reformen påverkar sysselsättningen och att senare granska om den behöver utvidgas.

Utskottet påpekar att bestämmelserna om startpeng inte kommer att ändras i och med propositionen. Tack vare den föreslagna ändringen kommer den arbetslösa att tillförsäkras försörjning i början av företagsverksamheten. Däremot blir storleken på startpengen inte kopplad till inkomsterna eller storleken på arbetslöshetsförmånen, utan den är densamma för alla som startar företag. Dessutom beviljas startpengen bara för företagsverksamhet på heltid. I anknytning till startpengen finns också bedömningar och stödtjänster för inledande av företagsverksamhet, vilket inte är fallet vid utkomstskydd för arbetslösa. Företagare som inleder verksamhet med hjälp av arbetslöshetsförmån kan få startpeng efter fyra månader, om företagsverksamheten då blir heltidssysselsättning. Utskottet ser det som viktigt att de som överväger att starta företag får tillräckligt med information om kriterierna för och skillnaderna mellan startpeng och utkomstskydd för arbetslösa.

Rörlighetsunderstödet

Rörlighetsunderstödet ska motivera arbetslösa att ta emot jobb också på längre avstånd från hemmet eller att flytta till en annan ort. Ambitionen är att öka den regionala rörligheten och tillgången på arbetskraft plus att säkerställa försörjningen för dem som hittar jobb. Rörlighetsunderstöd har kunnat beviljas sedan ingången av 2017, men användningen har hittills varit ganska obetydlig. De föreslagna ändringarna är avsedda att öka användningen av understödet. Understödet ska härafter kunna betalas ut också för deltidsarbete och arbetsrelaterad utbildning inför ett jobb. Det är lika stort som grunddagpenningen. Härafter ska förhöjt understöd betalas ut på grund av försörjnings-

Betänkande ShUB 10/2017 rd

plikt och särskilt långa arbetsresor. Understödet ska också kunna betalas ut retroaktivt. Utskottet ser de föreslagna ändringarna som motiverade med tanke på arbetskraftens rörlighet och försörjningen för dem som tar emot jobb och understryker att de arbetslösa behöver information om de tillgängliga stödformerna när de blir erbjudna jobb på längre avstånd än tidigare.

De föreslagna ändringarna i rörlighetsunderstödet kommer för sin del att öka arbetet med genomförandet, då understödet på vissa grunder kan betalas förhöjt. För deltidsarbete ska understödet dessutom bara betalas för de dagar då personen har arbetat och då kan utbetalningen ske först i efterskott när man vet hur arbetsdagarna har utfallit. Utskottet påpekar att utvecklingen av utkomstskyddet för arbetslösa har syftat till att förenkla och samordna de olika stödformerna under arbetslösheten. Exempelvis har olika förhöjningsdelar till dagpenningarna slopats. Utskottet framhåller att utkomstskyddet för arbetslösa fortsatt behöver förenklas.

Yrkesstudier och utkomstskydd för arbetslösa

Med anledning av att yrkesutbildningen och studiestödet setts över föreslås definitionen av heltidsstudier i lagen om utkomstskydd för arbetslösa bli samordnad med lagstiftningen om studiestöd. Vissa yrkesstudier på andra stadiet som i fråga om enskilda personer nu betraktas som deltidsstudier utifrån den individuella studieplanen kommer till följd av reformen att kunna betraktas som heltidsstudier direkt med stöd av lagen och i stället för utkomstskydd för arbetslösa berättiga till studiestöd. I det fallet behöver studiernas omfattning inte utredas separat. Utskottet anser att den föreslagna ändringen förtydligar förhållandet mellan de olika förmånerna. Men det finns skäl att ge akt på hur bestämmelsen fungerar för att arbetslösa som inleder studier inte ska gå miste om tryggad försörjning.

DETALJMOTIVERING

2 kap. 10 §. Studier. Regeringen föreslår att 10 § 2 mom. kompletteras med en ny 4 punkt om lagen om studiestöd, som ska ändras till följd av yrkesutbildningsreformen. Lagstiftningen om studiestöd har emellertid inte ändrats på det sätt som planerats, så därför föreslår utskottet att 4 punkten stryks och då blir 5 och 6 punkten 4 och 5 punkt.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 121/2017 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) det inledande stycket i 2 kap. 1 § 2 mom., 10 § 2 mom. 2—4 punkten, 13 § 1 mom. och 2 mom. 2 och 3 punkten, 2 a kap. 12 b §, 8 kap. 1—3 § samt 14 kap. 3 d § 1 mom.,

sådana de lyder, det inledande stycket i 2 kap. 1 § 2 mom., 2 a kap. 12 b §, 8 kap. 1—3 § och 14 kap. 3 d § 1 mom. i lag 1457/2016, 2 kap. 10 § 2 mom. 2 och 4 punkten samt 13 § 1 mom. i lag 1001/2012, 10 § 2 mom. 3 punkten i lag 790/2014 och 13 § 2 mom. 2 och 3 punkten i lag 1374/2014, samt

fogas till 2 kap. en ny 5 a §, till 2 kap. 10 § 2 mom., sådant det lyder i lagarna 1001/2012 och 790/2014, nya 5 och 6 punkter samt till 8 kap. en ny 4 § i stället för den 4 § som upphävts genom lag 1001/2012 och en ny 5 § i stället för den 5 § som upphävts genom lag 313/2010 som följer:

2 kap.

Allmänna arbetskraftspolitiska förutsättningar för erhållande av förmåner

1 §

Arbetslös arbetssökande

— — — — —
Som arbetslös betraktas den som inte står i anställningsförhållande eller är sysselsatt på heltid som företagare eller i eget arbete mer än två veckor utan avbrott. Som arbetslös betraktas dessutom den som trots företagsverksamhet eller eget arbete har rätt till arbetslöshetsförmåner med stöd av 2 kap. 5 a §, den som avses i 4 kap. 1 och 1 a § och är permitterad på heltid samt den för vilken utförandet av arbetet och löneutbetalningen har avbrutits av en med permittering jämförbar orsak. Som arbetslös betraktas också den som är arbetsledig och själv har ansökt om ledighet, om
— — — — —

5 a §

Nystartad företagsverksamhet och sysselsättning i eget arbete

På den arbetssökandes rätt att få arbetslöshetsförmåner tillämpas under fyra månader från inledandet av verksamheten inte vad som i 5 § 1 mom. föreskrivs om sysselsättning som företagare eller i eget arbete längre än två veckor. Förutsättningen för att bestämmelsen inte ska tillämpas är att personen har inlett företagsverksamheten eller sysselsättningen i eget arbete som arbetslös.

Betänkande ShUB 10/2017 rd

Det som föreskrivs i 1 mom. tillämpas på nytt, när personen efter början av den tidsfrist som avses i 1 mom. har uppfyllt arbetsvillkoret för arbetslöshetsdagpenning och maximitiden för arbetslöshetsdagpenning börjar löpa från början.

10 §

Studier

Som heltidsstudier betraktas

2) sådana studier enligt lagen om yrkesutbildning som syftar till avläggande av en yrkesinriktad grundexamen eller en del av en sådan examen, eller till genomförande av handledande utbildning för yrkesutbildning eller utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv,

3) gymnasiestudier när deras omfattning enligt lärokursen är sammanlagt minst 75 kurser; gymnasiestudier som ordnas i internat betraktas dock alltid som heltidsstudier,

~~4) sådana studier enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998) som ordnats för personer som passerat läropliktsåldern och vars omfattning är minst 22 kurser per läsår,~~

4) andra studier som ger yrkesfärdigheter än de som avses i 1—3 punkten och vars omfattning enligt studieplanen i genomsnitt är minst fem studiepoäng, tre studieveckor eller 4,5 kompetenspoäng per studiemånad,

5) andra studier än de som avses i 1—4 punkten och vars omfattning enligt undervisningsprogrammet är i genomsnitt minst 25 veckotimmar.

13 §

Rätt till arbetslöshetsförmån för unga personer som saknar utbildning som ger yrkesfärdigheter

En ung person under 25 år, som efter grundskolan eller gymnasiet inte har genomgått någon utbildning som leder till examen och som ger yrkesfärdigheter (*ung person som saknar utbildning*), ska i föregående ansökningsförfarande som gäller de studier som börjar på höstterminen ha sökt till minst två studieplatser där han eller hon uppfyller kriterierna för antagning som studerande. Studierna kan omfatta utbildning som leder till examen och ger yrkesfärdigheter, eller när det gäller en person som endast slutfört grundskolans lärokurs, vara sådana gymnasiestudier som avses i 10 § 2 mom. 3 punkten. Skyldigheten att söka till en utbildning kan inte uppfyllas genom att söka till en arbetskraftsutbildning. Höstterminen anses börja den 1 september.

En ung person som saknar utbildning har inte rätt till arbetslöshetsförmån på grundval av arbetslöshet

2) från och med den tidpunkt då den unga personen utan giltig orsak låter bli att inleda en sådan utbildning efter grundskolan eller gymnasiet som leder till examen och ger yrkesfärdigheter eller gymnasiestudier som avses i 10 § 2 mom. 3 punkten, om utbildningen eller studierna börjar vid en annan tidpunkt än höstterminen,

Betänkande ShUB 10/2017 rd

3) från och med den tidpunkt då den unga personen utan giltig orsak avbryter en utbildning efter grundskolan eller gymnasiet som leder till examen och ger yrkesfärdigheter, gymnasiestudier som avses i 10 § 2 mom. 3 punkten eller motsvarande studier utomlands.

— — — — —

2 a kap.

Förfaranden som är arbetskraftspolitiskt klandervärda

12 b §

Avvikande tillämpning av denna lag på arbetsprövning

Bestämmelserna i 11 §, 12 § 2 och 3 mom. och 12 a § 1 mom. i detta kapitel tillämpas inte på sådan arbetsprövning för bedömning av lämplighet som avses i 4 kap. 5 § 1 mom. 3 punkten i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice.

8 kap.

Stödjande av regional rörlighet

1 §

Rätt till rörlighetsunderstöd

Den som är berättigad till arbetslöshetsförmåner och som tar emot arbete i ett anställningsförhållande för minst två månader eller inleder en minst två månader lång utbildning relaterad till arbete i ett anställningsförhållande, beviljas rörlighetsunderstöd. Om rörlighetsunderstöd beviljats på grundval av arbetsrelaterad utbildning, beviljas understöd inte på grundval av mottagande av arbete.

För att rörlighetsunderstöd ska beviljas krävs det dessutom att de dagliga resorna till arbetet eller utbildningen när arbetet eller utbildningen inleds överstiger i genomsnitt tre timmar vid heltidsarbete och i genomsnitt två timmar vid deltidsarbete eller att personen flyttar från motsvarande avstånd på grund av arbete eller arbetsrelaterad utbildning.

Som berättigad till arbetslöshetsförmåner betraktas den som får arbetslöshetsförmån eller till vilken det av orsaker som nämns i 10 kap. 2 § 3 mom. inte betalas arbetslöshetsförmån.

2 §

Rörlighetsunderstödet belopp

Rörlighetsunderstödet är lika stort som grunddagpenningen enligt 6 kap. 1 § 1 mom. Vad som i 6 kap. 6 § föreskrivs om den barnförhöjning som betalas till mottagare av arbetslöshetspenning tillämpas även när det gäller mottagare av rörlighetsunderstöd.

Betänkande ShUB 10/2017 rd

Rörlighetsunderstödet betalas förhöjt på det sätt som avses i 6 kap. 1 § 2 mom., om arbetsplatsen eller platsen där utbildningen ordnas är belägen på över 200 kilometers avstånd från personens faktiska bostad eller den faktiska bostaden före flyttningen på grund av arbetet eller den därmed relaterade utbildningen.

Rätten till förhöjning som avses i 1 och 2 mom. avgörs enligt tidpunkten då arbetet eller den därmed relaterade utbildningen börjar.

Om stödmottagaren beviljas förhöjt rörlighetsunderstöd på grundval av arbetsrelaterad utbildning i enlighet med 2 mom., fortsätter rörlighetsunderstödet att betalas som förhöjt efter det att utbildningen slutförts endast om stödmottagaren fortfarande uppfyller de förutsättningar som anges i 2 mom.

3 §

Rörlighetsunderstödet varaktighet

Trots vad som föreskrivs i 3 kap. 2 § betalas rörlighetsunderstöd för högst fem dagar i kalenderveckan

1) under 30 dagar från det att arbetet eller utbildningen inleddes, när personen tar emot arbete som varar i minst två månader eller påbörjar utbildning relaterad till sådant arbete,

2) under 45 dagar från det att arbetet eller utbildningen inleddes, när personen tar emot arbete som varar i minst tre månader eller påbörjar utbildning relaterad till sådant arbete,

3) under 60 dagar från det att arbetet eller utbildningen inleddes, när personen tar emot arbete som varar i minst fyra månader eller påbörjar utbildning relaterad till sådant arbete.

Rörlighetsunderstöd betalas högst tills anställningsförhållandet upphör eller den arbetsrelaterade utbildningen avbryts.

Om personen beviljas rörlighetsunderstöd på basis av arbetsrelaterad utbildning, fortsätter betalningen av understödet efter det att utbildningen slutförts, om personen sysselsätts. Dessutom krävs att de i 1 § 2 mom. föreskrivna förutsättningar som gäller resan till arbetet eller flyttning uppfylls även under anställningsförhållandet.

4 §

Begränsningar som gäller rörlighetsunderstöd

Rörlighetsunderstöd betalas samtidigt endast på grundval av ett och samma anställningsförhållande och därmed relaterad utbildning.

Vid deltidsarbete betalas rörlighetsunderstöd endast för de dagar då den arbetssökande faktiskt har arbetat.

Rörlighetsunderstöd betalas inte för den tid utförandet av arbetet och löneutbetalningen har avbrutits på grund av permittering eller av en orsak som jämföras med permittering eller av en orsak som beror på personen själv. Dessa dagar räknas dock in i det i 3 § 1 mom. avsedda maximala antalet dagar per kalendervecka för vilka rörlighetsunderstöd betalas.

Betänkande ShUB 10/2017 rd

5 §

Avvikande tillämpning av denna lag på rörlighetsunderstöd

Om inte något annat föreskrivs i detta kapitel, tillämpas på rörlighetsunderstöd vad som i denna lag föreskrivs om arbetslöshetsförmån och vad som i 11 kap. 9 a § föreskrivs om barnförhöjning. Rörlighetsunderstöd betalas dock trots vad som föreskrivs i 1 kap. 8 a § 1 mom., 2 och 2 a kap., 3 kap. 1 § 3 mom. och 4 § 1 mom.

På rörlighetsunderstödet tillämpas inte vad som i 4 kap. föreskrivs om jämkad arbetslöshetsförmån, vad som i 7 och 8 § i det kapitlet föreskrivs om minskning av arbetslöshetsförmånerna med sociala förmåner eller vad som i 10 kap. 2 § 2 mom. föreskrivs om sysselsättning på heltid i över två veckor.

14 kap.

Särskilda bestämmelser

3 d §

Övriga bestämmelser om finansieringen

Det rörlighetsunderstöd och de därtill hörande förhöjningsdelar som avses i 8 kap. i denna lag samt de kostnadsersättningar som avses i 10 kap. 6 § i denna lag och i 9 kap. 1 § i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice finansieras med statsmedel.

— — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagens 2 kap. 5 a § tillämpas på sådan företagsverksamhet och sysselsättning i eget arbete som inleds efter att denna lag trätt i kraft.

På en arbetssökandes studier som inletts innan denna lag trätt i kraft och på en persons förfarande enligt 2 kap. 13 § före ikraftträdandet av denna lag tillämpas 2 kap. 10 § 2 mom. och 13 §, sådana de lydte vid ikraftträdandet.

Lagens 8 kap. tillämpas på arbete som inleds efter ikraftträdandet av denna lag och på arbetsrelaterad utbildning som inleds efter ikraftträdandet av denna lag.

—————

Betänkande ShUB 10/2017 rd

Helsingfors 14.11.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuula Haatainen sd
vice ordförande Hannakaisa Heikkinen cent
medlem Outi Alanko-Kahiluoto gröna
medlem Arja Juvonen saf
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Sanna Lauslahti saml
medlem Pekka Puska cent
medlem Sari Raassina saml
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Vesa-Matti Saarakkala blå
medlem Kristiina Salonen sd
medlem Sari Sarkomaa saml
ersättare Elsi Katainen cent
ersättare Satu Taavitsainen sd.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.